

ישיבת בני"ע "גבעת שמואל"

מידעון

שבט תשפ"ה, משפטים, שבת מברכין חודש אדר

דברי פתיחה

הרב שרגא פרוכטר, ראש הישיבה

לבני הישיבה היקרים מאוד והוריהם שלום רב.

מה היה השבוע ומה יהיה בישיבתנו???

מלחמת התקומה- חרבות ברזל. שחרור החטופים מתקדם. בשבת יחזרו בע"ה 6 חטופים. היום הושבו לישראל גופותיהם של שירי ביבס וילדיה הפעוטים כפיר ואריאל ועודד ליפשיץ שכל חייו נלחם למען כינון יחסי שלום עם ערביי ארץ ישראל, והטבת תנאי החיים שלהם. ארבעתם נחטפו בשמחת תורה תשפ"ד מביתם בכפר עזה כשהם בריאים ושלמים. כל עם ישראל נקשר לאנשים יקרים אלה. הריגתם בשבי החמאס מראה פעם נוספת בפני העולם מי האויב האכזר והמרושע שמדינת ישראל מתמודדת אתו. רוע מזוקק מודל 2025 שצריך להעבירו מהעולם.

המחצית השנייה של שנה"ל נפתחה השבוע. סיימנו

בט"ו בשבט את המחצית הראשונה, והשבוע פתחנו את המחצית השנייה. חשוב מאוד שכל תלמיד ינצל את הזמן ואת המשאבים הלימודיים העומדים לרשותו כדי לסיים את השנה בצורה הטובה ביותר. עשרות בחורים קיבלו ממני הארה בתעודה וממנה ניתן ללמוד מי הם הבחורים שצריכים לשנס את כוחותיהם במחצית ב' על מנת לסיים במיטביות הן בערכים, התנהגות והישגים לימודיים.

שבת ישיבה לכיתות ט' בישוב חרב לאת. בשבת שעברה היו בני ט' יחד איתי בסמינריון משמעותי שעסק בנושא התפילה וכותרתו "ה' שִׁפְתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתְךָ". בשבת זו השתתפו מדריכי מדרשת "ערך הדרך"

שהעבירו יחידות לימודיות מושקעות לכל כיתה. חוויתי שבת נפלאה עם בני המחזור. בשבת ניתנו שיעורים, עונג שבת, זמירות שבת וריקודים בתפילה ובחדר האוכל. שיבחי את הרב דני אדלר על הכנת תוכנית משובחת לשבת זו, את הרמי"ם שהשתתפו בשבת וכמובן את הבנים שהשתתפו בשבת בהתנהגות נפלאה. **שבתות הישיבה** הם אחד משיאי הפעילות החברתית בישיבה. זמן איכות יקר שבו שובתים המחנכים וראש הישיבה עם הבנים ועוסקים בערכי נצח, שומעים שיחות משמעותיות, מתפללים בצוותא את תפילות השבת ושותפים בעונג שבת ובגיבוש המחזור.

טלפון לרשות התלמידים. תלמידי כיתות ז' ו-י' מפקידים מדי בוקר את הפלאפון בלוקר מיוחד. השבוע הוספנו טלפון מיוחד במסדרון לרשות הבנים כדי לאפשר לבנים להתקשר להורים במהלך היום במקרי הצורך. בע"ה בשנה הבאה כל כיתות ז' ו-י"א יפקידו את הפלאפונים בתחילת יום הלימודים עד סופו. ברצוני לציין שהבנים לומדים מתוך שקט נפשי וללא הטרדות מהפלאפון, וחיי החברה בישיבה משובחים הרבה יותר מהשנים הקודמות. כולנו רואים את הבנים משחקים בהפסקות במגרשי הישיבה, יושבים ומשוחחים בפינות הישיבה, ויש לנו נחת רוח מדבר זה.

פרשת משפטים

אנחנו עוברים מפרשת יתרו שעסקה בדבר עצום ומשמעותי – קבלת התורה בהר סיני, לפרשת משפטים שעוסקת בפרטים הקטנים. בן תורה מקדש ונבחן בפרטים בחיי היום-יום.

אנשים גדולים נבחרים בפרטים הקטנים

את פסוק הפתיחה של הפרשה "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" מבאר רש"י: "כל מקום שנאמר 'אלה' פסל את הראשונים, 'ואלה' מוסיף על הראשונים: מה הראשונים מסיני - אף אלו מסיני". מתן תורה היה מעמד אדיר. גילוי שכינה, קולות מן השמים, מופתים גדולים, עם ישראל הגיע לדרגת אדם הראשון קודם החטא. והנה, לאחר חוויה גדולה כל כך ומעמד כביר כזה, הציפייה שלנו היא שימשיכו לדבר אלינו בעניינים נשגבים, דברים שברומו של עולם. והנה, להפתעתנו באה הפרשה שלנו ופותחת בדברים קטנים: עבד, שור, בור, אדם המזיק.....

האם זה מה שראוי ללמד כעת?? האם לשם פרטים קטנים אלו נדרשנו לקבל תורה??? התשובה של חז"ל היא חד משמעית: כן. 'מה הראשונים מסיני - אף אלו מסיני'. אל לנו לחשוב שמדובר בירידה. ההיפך הוא הנכון: **פרשת משפטים היא ההמשך הישיר לפרשת יתרו.** "ואלה - מוסיף על הראשונים".

רעיון דומה אנו מוצאים בפרשת ואתחנן, שם משחזר משה בפני בני ישראל את מעמד הר סיני. הוא מזכיר להם את בקשתם אז: "ותאמרו הן ה'ראינו ד' אלקינו את כבודו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו פי ידבר אלהים את האדם וחי...". תשובת ה' יתברך: לך אומר להם שובו לכם לאהליכם.

עכשיו, לאחר מתן תורה בהר סיני, קל לכם לדבר על יראת שמים, אולם עכשיו לאחר המעמד הגדול בהר סיני - **"שובו לכם לאוהליכם"**, כאשר תשובו לביתכם ולשגרת יומכם, תחזרו לחיי היום-יום - אז תיבחנו באמת, אז ניתן לראות את ההתנהגות בבית, עם השכנים והמשפחה. אז יוכח לעין כול האם ההתלהבות הגדולה ממעמד הר סיני תורגמה לפעולות המעשיות בבית, ברחוב ובחיי היום-יום, או שמא קבלת התורה הייתה חוויה חלפת.

ריבוננו של עולם והשכן שממול - יש בני אדם שטועים לומר, שניתן להפריד בין הלכות שבין אדם לחברו ובין דיני בין אדם למקום. הם סבורים שקדושה וצדיקות נמדדים אך ורק בקשר שבין האדם עם בוראו - מצוות שבין אדם למקום. אך צריך להבהיר שזאת טעות חמורה. הקירבה אל ה' יתברך עוברת דרך ההתנהגות שלך עם החבר, ועם השכן. כאן טמון עומק של דברי הלל לגר שרצה ללמוד את כל התורה כולה על רגל אחת, ואמר לו

הלל: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך - זוהי כל התורה כולה, ואיך זיל גמור". ומה עם כל מערכת המצוות שבין אדם למקום?! אלא שכאשר האדם הוא אגואיסט, ששם את עצמו במרכז העולם והכל סובב סביבו, הרי שלעולם לא יוכל הוא להכיל את קיומו של ה' בחייו. רק אדם המסוגל לתת מקום מרכזי בחייו לזולתו, לחברו, והוא ער ורגיש לכל הסובב אותו, הוא זה שיוכל למצוא ולתת מקום לריבונו של עולם בחייו. לכן, זאת כל התורה כולה.

אנשים גדולים נבחנים בפרטים הקטנים

הגמרא מספרת על ר' חנינא בן תרדיון שלימד תורה במסירות נפש, כאשר המלכות אסרה זאת: "כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים וספר מונח לך בחיקך!

אמר לו: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם, ואתה אומר לי מן השמים ירחמו, תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש! אמר לו: רבי, מה אני לחיי העולם הבא? אמר לו: כלום מעשה בא לידך? אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו: אם כן, מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי..." (עבודה זרה י"ח).

הסיפור תמוה ביותר. ר' חנינא, שמוסר את חייו על הפצת תורה ברבים שואל את ר' יוסי האם יש לו (לר' חנינא) חלק לעולם הבא? וכי לא די במסירות נפש זו לזכות לחיי העולם הבא?! זאת ועוד, המשך הסיפור תמוה אף יותר. שואל אותו ר' יוסי "כלום מעשה בא לידך?" והלה עונה לו: "מעות של פורים נתחלפו לי..." (הסבר = אמר לו רבי חנינא בן תרדיון: מעות של פורים שהנחתים לצורך סעודת פורים נתחלפו לי במעות של צדקה - וחילקתים לעניים בחושבי שהם מעות של צדקה, ולא לקחתי לעצמי ממעות של צדקה. אמר לו רבי יוסי בן קיסמא: אם כן! הואיל ואתה ויתרת על ממונך, מעשה גדול הוא - הלוואי שמחלקך לעולם הבא יהי חלקי עמך, ומגורלך יהי גורלי! ובוודאי שאתה מזומן לעולם הבא.)

ניתן ללמוד מכאן יסוד חשוב מאוד. האדם לא נמדד במעשים הגדולים שהוא עושה. רגע גדול ככל שיהיה עדיין לא מגלה מי אתה באמת. יתירה מזו, מעשים גדולים הנעשים לעין כל ומפורסמים ייתכן שמעורבים בהם גם שיקולים זרים. לכן, דווקא המעשים הפעוטים שנוהג בהם האדם בחדרי חדרים - הם אלו שיכולים להוות עדות נאמנה על טיבו. כיצד הוא מתייחס לרכושו של הזולת, כיצד הוא נוהג במקרה של ממון של חברו וכדו! **המעשים הקטנים של האדם הם אלו המגלים את המעשים הגדולים של האדם.** וכן ההיפך: אדם שנוטל מעות לכיסו שלו, שאינו מקפיד קלה-כחמורה על הלכות בין אדם לחברו, ממילא אין להתרגש ממעשיו הגדולים.

אנו מציינים ביום ראשון הקרוב את היארצייט של ר' ישראל סלנטר, מייסד תנועת המוסר (נפטר בכ"ה שבט תרמ"ג). תלמידיו אמרו כי לא לחינם נפטר ר' ישראל דווקא בשבוע של פרשת משפטים, שכן היה מקפיד מאוד על עניינים שבין אדם לחברו, והיה מעורר על זה תדיר בדרשותיו. אחד מתלמידיו, ר' ישראל מאיר מראדין, בעל ה'משנה ברורה', "החפץ חיים" הוציא בהוראתו של ר' ישראל סלנטר את ספר 'חפץ חיים' על הלכות לשון הרע. כיוון שהלכות אלו אינן מופיעות בשולחן ערוך, ויש צורך לחזק את הציבור בשמירת הלשון.

לזכרו, נזכיר מעט סיפורים כפי שהם מובאים בספר 'מעשה הגדולים':

פעם אחת בעמדו בתפילה בבית הכנסת, נפרצה פתאום הדלת ואיש אחד נכנס מבוהל ובחופזה להספיק את הקדושה. ובהיחפזו, דרך ודרס וטינף את נעלו של אחד המתפללים. אחרי אמירת קדושה, קראו ר' ישראל ז"ל למקום קרן זוית, ודיבר איתו רצינית-ורכות, שילך ויפצה את חברו שנפגע ע"י מרוצתו. ואמר אמת יקרה וגדולה היא, מצוות קדושה, אך נפסלת ונפסדת המצווה אם על ידי קיומה נגרם היזק לחברו....

בהיותו פעם את אחד התלמידים מדקדק מאוד במצוות נטילת ידיים, והוא מרבה ליצוק ולנסוך מים ביד נדיבה ובשפע רב... קרא אותו אליו, ובקשהו שלא להתנהג כן להבא. כי אין תפקידו של שואב המים לכתת רגליו בכל פעם לשאוב מים מהבאר ולקפץ על הרים וגבעות וללכת כפוף תחת משא הדליים רק כדי שמישהו יוכל להדר במצוות נטילת ידיים... (התחשבות בזולת, במי שסוחר את הדליים).

היה רגיל לומר על אלו שאינם חסים מלעורר לפני לכתם לסליחות בלילה, את המשרתת המסכנה שתחמם להם מים לשתות תה להנאתם, בכדי שיוכלו אח"כ לומר סליחות בהשתפכות הנפש. אלה עוברים על לאו מפורש 'כל אלמנה ויתום לא תענון...' כי כידוע, על פי רוב היו היתומים והאלמנות נשכרים עבור כיכר לחם, וחיי שיפחות לבתי בעלי בתים. והר' ישראל, כדרכו בקודש, היה תמיד תובע את עלבון העלובים.

עוד מסופר, על תלמידו שהתפלל בהתלהבות תפילת נעילה בכניסה לבית הכנסת, וחסם בכך את זרימת האוויר ליתר המתפללים בבית המדרש. ר' ישראל סלנטר ניגש אליו וציווהו שיזוז מיד

ממקומו (בעודו בתפילה!), על מנת שלא יפגע ביתר המתפללים הזקוקים לאוויר צח....

שולחן השבת של ר' ישראל – סיפור חשוב עם מסר אדיר.

6

אחד מתלמידי האמידים של ר' ישראל, הזמינו פעם לארוחת השבת, על תשובתו של ר' ישראל שאינו מסכים להתארח בשום מקום לפני שהוא יראה את תהלוכות הבית והשולחן, סיפר לו התלמיד שלו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה: בשר הוא קונה דווקא אצל קצב פלוני, שהוא מפורסם וירא ה'. הבשר הוא 'חלק' בלי כל שאלות, המבשלת במטבח היא אישה כשרה וצנועה, אלמנת תלמיד חכם ובת טובים. וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועינה פקוחה על כל דבר. בלילי שבתות הוא עורך סעודתו בתפארת רבה: בין מנה למנה עוסקים בדברי תורה שלא יהא 'כאילו אכלו מזבחי מתים'. לומדים שיעור קבוע ב'שולחן ערוך', מזמרים זמירות שבת ומאריכים מאוד בשולחן עד לשעה מאוחרת. אחרי שר' ישראל סלנטר שמע את כל פרטי הליכותיו, הסכים לקבל את ההזמנה רק בתנאי שיקצרו בסעודת ליל שבת בשעתיים. באין ברירה, קיבל תלמידו את התנאי הזה, והפעם מיהר מאוד בשולחנו. אכלו מנה אחר מנה, ולא הספיקה לעבור שעה וכבר הגישו 'מים אחרונים' לברכת המזון. לפני ברכת המזון, פנה בעל הבית אל ר' ישראל ואמר: 'למדנו רבי, איזה פגם מצא בהנהגת שולחני?' ר' ישראל לא ענה דבר, ורק ביקש להזמין את האלמנה המבשלת ואמר לה: 'אנא, סלחי גברת, על אשר עייפתי אותך הערב, ובגללי נאלצת למהר ולהגיש בלי שהות, מנה אחר מנה שלא כדרכך'. 'כל הברכות תחולנה על ראשך, הרב' השיבה המבשלת, 'הלוואי שכבודו יתארח בביתנו בכל לילי השבתות. בעל הבית שלי רגיל להאריך בסעודה עד שעה מאוחרת בלילה, ואני עייפה מעבודתי במשך כל היום, עד שרגלי כושלות ממש מרוב ליאות, והנה, הודות לרב, הזדרזו הערב ואני כבר חופשייה ללכת לביתי לנוח'. אז פנה ר' ישראל לתלמידו ואמר: בתשובתה של אלמנה מסכנה זו, תמצא גם אתה תשובה לשאלתך. אמנם הנהגתך נאה מאוד, אבל במה דברים אמורים – אם איננה פוגעת באחרים.

לסיכום, בניי היקרים.

כבני תורה חלילה לנו מלהזניח ולזלזל באיזו נקודה שבמצוות שבין אדם לחברו. לא ייתכן לדקדק בהידורים ובחומרות מחד, ומאידך לא להתייחס כראוי עם חברינו. יש להיזהר בכבוד החבר, בממונו וביחס אליו. נחשוב על מעשינו והנהגתנו – לא רק בבית המדרש, אלא גם ברחוב, עם השכנים ועם כל אדם אותו אנו פוגשים. מן הראוי שבכך ניבחן. אם נדקדק בדברים הללו, בדברים הקטנים - אזי גם הדברים הגדולים, של בין אדם למקום – יקבלו את המשמעות הגדולה והאמיתית שלהם.

כמה הדברים חשובים לנו בישיבה. להתחזק במצוות של בין אדם לחברו וממילא נחזק גם את עבודתנו במצוות של בין אדם למקום.

שבת שלום ומבורך

בשורות טובות ובע"ה שהחטופים יחזרו הביתה
בריאים ושלמים

אוהבכם ומוקירכם

שרגא פרוכטר – ראש הישיבה

